

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 22/2002 vp

Hallituksen esitys laiksi kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä tammikuuta 2003 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 267/2002 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 73/2002 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- finanssineuvos Immo Pohjola, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Rainer Alanen, sisäasiainministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Juha Rossi, sosiaali- ja terveysministeriö
- yksikön päällikkö Martti Kallio, Suomen Kuntaliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain voimassaolo päättyy vuoden 2003 lopussa. Kunnat on jaettu elinkustannusten perusteella kahteen kalleusluokkaan. Tätä luokitusta käytetään on porrastettu osa yksityisen sektorin, kuntien ja valtion maksamista palkoista sekä eräät sosiaaliset tulonsiirrot. Hallitus päätti kalleusluokituksen jatkamisesta 18.11.2002 kannanottona saavutettuun tulopoliittista sopimusta koskevaan neuvottelutulokseen. Esityksessä ehdotetaan nykyistä järjestelmää jatkettavaksi neljäl-

lä vuodella vuoden 2007 loppuun. Tarkoituksena on, että kuntien kalleusluokitus jatkuu samana kuin nykyinen luokitus. Kuntien yleisestä kalleusluokituksesta pyritään tämän jälkeen luopumaan järjestelmän vanhentumisen takia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen hyväksymisen jälkeen ja niin, että kalleusluokitus sen nojalla voitaisiin vahvistaa viimeistään ennen 1 päivää tammikuuta 2004.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Voimassa olevaa kuntien kalleusluokituksesta annettua lakia (955/1973) on jatkettu useita kertoja. Lain mukaan kunnat jaetaan tutkimuksella todettujen kustannuserojen perusteella kahteen kalleusluokkaan. Saadun tiedon mukaan viimeksi elinkustannuseroja koskeva tutkimus on tehty vuonna 1980. Kuntien kalleusluokitus on ajanmyötä vinoutunut, eivätkä kunnat ole nykyisessä luokituksessa elinkustannusten suhteen oikein ryhmiteltyinä. Tässä laissa ei säädetä kalleusluokituksen soveltamisesta, vaan ainoastaan sen perusteista ja vahvistamismenettelystä. Kalleusluokitusta sovelletaan yksityisen ja julkisen sektorin palkoissa erikseen sovitulla tavalla sekä kansaneläkkeissä ja eräissä muissa sosiaaliturvaetuuksissa siten kuin näitä etuuksia koskevista erityislaeista säädetään.

Eduskunta on edellyttänyt hyväksyessään vuoden 1999 valtiopäivillä kuntien kalleusluokituksesta annetun lain voimassaoloajan jatkamisen vuoden 2003 loppuun saakka, että eduskunnalle annetaan vuoden 2001 loppuun mennessä selvitys niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty yleisestä kalleusluokituksesta luopumiseksi vuoden 2004 alusta lukien (HaVM 3/1999 vp — HE 29/1999 vp). Tätä aiemmin eduskunta on edellyttänyt hallituksen huolehtivan siitä, että ryhdytään sellaisiin lainvalmistelu- ja muihin toimenpiteisiin, jotka mahdollistavat kalleusluokitusjärjestelmästä luopumisen kokonaan vuoden 2000 alusta (HaVM 6/1995 vp — HE 164/1995 vp).

Valtiovarainministeriön toimittamassa selvityksessä 18.12.2001 myönnetään kuntien yleisen kalleusluokitusjärjestelmän olevan vanhentunut ja todetaan, että päämääränä on ollut pitkään järjestelmän lakkauttaminen, vaikka tätä käytännön syistä on toistuvasti jouduttu lykkäämään myöhemmäksi.

Selvityksessä katsotaan, että kuntien yleisen kalleusluokituksen epäkohdat tulee poistaa luopumalla koko kalleusluokitusjärjestelmästä, eikä järjestelmää tule yrittää paikkailla, mutta tähän täytyy löytyä oikea ajankohta. Kalleusluo-

kituksesta luopuminen olisi selvityksen mukaan käytännöllisintä toteuttaa kytkemällä se yhteen laajemman sosiaalipoliittisen uudistuksen kanssa ja todeta tämä esimerkiksi seuraavien hallitusohjelmaneuvoittelujen yhteydessä. Uutta valmistelua kalleusluokituksesta luopumiseksi ei ole käynnistetty, koska selvityksen mukaan vuoden 1999 työryhmän muistio muodostaa sinänsä edelleen riittävän pohjan päätöksenteolle.

Hallintovaliokunta uudistaa aiemman kannanottonsa, että hallitus ei ole suhtautunut eduskunnan lausumaan asianmukaisella tavalla eikä ole ryhtynyt sen johdosta riittäviin toimenpiteisiin.

Kalleusluokitusjärjestelmän säilyttämistä on perusteltu valtionaloudellisilla syillä. Saadun tiedon mukaan kalleusluokituksesta luopuminen lisäisi toisen kalleusluokan alueen asukkaille maksettavia sosiaalietuuksia nykytasossa arviolta noin 137 miljoonaa euroa, josta kansaneläkkeiden osuus olisi noin 118 miljoonaa euroa.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Lausunnosta ilmenee kuitenkin, että kalleusluokitukseen sidotuissa sosiaaliturvaetuuksissa on kysymys perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettua perustoimeentulon turvasta ja että kalleusluokitukseen liittyvät yhdenvertaisuuden kannalta ongelmalliset seikat saattavat tästäkin syystä muodostua merkittäviksi perustuslain 106 §:n näkökulmasta.

Hallintovaliokunta suostuu puoltamaan lain voimassaoloajan jatkamista siten, että laki on voimassa vuoden 2005 loppuun ja sitä sovelletaan kalleusluokitukseen vuosina 2004 ja 2005. Valiokunta pitää välttämättömänä vanhentuneeksi todetusta kalleusluokitusjärjestelmästä luopumista.

Edellä olevan perusteella ja myös perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten hallintovaliokunta edellyttää, että yleisestä kalleusluokitusjärjestelmästä luovutaan viimeistään vuoden 2005 loppuun mennessä sekä että kalleusluokituksen soveltamista tarkoittavien erityislakien

säännökset kumotaan viimeistään sanottuun ajankohtaan mennessä (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus) sekä

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan muutosehdotus

Laki

kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuntien yleisestä kalleusluokituksesta 29 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain (955/1973) 6 §,
sellaisena kuin se on laissa 999/1999, seuraavasti:

6 §

Tämä laki on voimassa vuoden 2005 loppuun, ja sitä sovelletaan kalleusluokitukseen vuosina 2004 ja 2005.

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että yleisestä kalleusluokitusjärjestelmästä luovutaan viimeis-

tään vuoden 2005 loppuun mennessä sekä että viimeistään vuoden 2005 loppuun mennessä kumotaan kalleusluokituksen soveltamista tarkoittavien erityislakien säännökset.

HaVM 22/2002 vp — HE 267/2002 vp

Helsingissä 4 päivänä helmikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Matti Väistö /kesk	Pekka Nousiainen /kesk
vpj.	Pertti Turtiainen /vas	Heli Paasio /sd
jäs.	Janina Andersson /vihr	Aulis Ranta-Muotio /kesk
	Esko Kurvinen /kok	Pekka Ravi /kok
	Lauri Kähkönen /sd	Petri Salo /kok
	Kari Kärkkäinen /kd	Arto Seppälä /sd
	Paula Lehtomäki /kesk	Marja Tiura /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.